

САЈБЕР ПРОСТОР КАО АРЕНА СПОЉНОПОЛИТИЧКОГ УТИЦАЈА: РИЗИЦИ И МЕХАНИЗМИ ПРИТИСКА НА ДРЖАВЕ ЗАПАДНОГ БАЛКАНА

Александар Богићевић*

Универзитет одбране – Институт за стратегијска истраживања

Сажетак

Ескалација тензија и нарушавање равнотеже међународног поретка, услед растућих неслагања између водећих глобалних сила – пре свега Сједињених Америчких Држава и такозваних ревизионистичких држава попут Русије, Кине и Ирана утицала је на то да сајбер простор добије карактер арене у којој се спроводе агресивни облици спољнополитичког деловања великих сила. Специфичности сајбер домена, попут анонимности актера, неизвесности у верификацији порекла напада и релативне доступности технолошких ресурса, чине га погодним за пројекцију моћи без потребе за отвореном конфронтацијом. У том смислу, сајбер напади се све чешће користе као инструмент притиска, дестабилизације и демонстрације способности, при чему значајну улогу преузимају прокси сајбер актери, односно недржавни субјекти у директној или индиректној служби државних интереса. Руски напад на Украјину означио је почетак нове етапе у еволуцији сајбер ратовања, где сајбер операције постају неодвојив елемент шире стратегијске архитектуре конфликта. У таквом безбедносном амбијенту, државе Западног Балкана – карактеристичне по својој институционалној фрагилности, ограниченим ресурсима и спољнополитичкој хетерогености – појављују се као високо изложене мете сајбер офанзива. Подршка Украјини, војна неутралност или пружање уточишта политичким опонентима режима у Ирану постају повод за усмерене сајбер операције, чије су мете најчешће критична инфраструктура, владине институције и њихове електронске базе података. Последице ових напада далеко превазилазе техничке поремећаје, имајући потенцијал да угрозе легитимитет институција, изборне процесе, личне податке грађана и друштвену кохезију. Полазећи од концепта сајбер простора као инструмента спољнополитичке пројекције моћи, овај рад има за циљ да идентификује кључне обрасце

* Е-адреса: aleksandar.bogicevic@mod.gov.rs ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-7450-5193>

стратегијске употребе сајбер напада на Западном Балкану. Анализа ће обухватити типологију актера, механизме посредованог деловања, као и утицај глобалних конфликта на регионалну сајбер стабилност. Посебна пажња посвећује се институционалним капацитетима држава региона да одговоре на сајбер претње, при чему се истиче потреба за изградњом интегрисаних и одрживих механизма отпора у оквиру националних и међународних структура.

Кључне речи: сајбер ратовање, хибридни рат, сајбер прокси, сајбер безбедност, Западни Балкан.